

Norsk filmforbund
Dronningensgate 16
0152 Oslo

Norske Filmregissører
Dronningensgate 16
0152 Oslo

Oslo, 31.10.25

Medietilsynet
innspill@medietilsynet.no

INNSPILL TIL ANALYSER AV NRK

Vi viser til oppdraget fra Kultur- og likestillingsdepartementet der Medietilsynet bes vurdere NRKs bidrag til mediemangfoldet og hvilke konkurransemessige virkninger NRKs tilbud har i mediemarkedet. Medietilsynet skal blant annet vurdere hvordan NRK gjennom samarbeid med andre aktører bidrar til mediemangfoldet. Medietilsynet kan også vurdere behov for eventuelle ytterligere analyser/vurderinger for å belyse NRKs bidrag til mediemangfoldet og konkurransemessige virkninger av NRKs tilbud.

I denne forbindelse oppfordrer Norsk filmforbund og Norske Filmregissører Medietilsynet til å gjøre en konkurranseanalyse av følgende forhold:

1. Utilbørlig press på overdragelse av opphavsrettigheter i strid med forvaltningskontrakt

Norsk filmforbund, Norske Filmregissører og flere av våre norske søsterorganisasjoner på kunstnerfeltet, har over tid erfart at NRK ikke respekterer våre medlemmers opphavsrett og rett til frie forhandlinger for den enkelte kunstner.

Norsk filmforbund og Norske Filmregissører ønsker at Medietilsynet skal se nærmere på NRKs håndtering av rettighetsservervelser i forbindelse med avtaler om engasjement på enkeltstående produksjoner for NRK som inngås med regissører og filmarbeidere (fotografer, klippere, lydsjefer, scenografer/produksjonsdesignere, kostymedesignere, og maskører/SFX).

De nevnte fagfunksjonene har opphavsrett til produksjonene de skaper, og visning krever klarering og betaling til rettighetshaverne i tråd med åndsverkloven. Norsk filmforbund og Norske Filmregissører forvalter medlemmenes opphavsrettigheter kollektivt gjennom Filmforbundets organisasjon for rettighetshåndtering, (kalt FØR). Alle rettighetshaverne i våre organisasjoner har inngått eksklusive forvaltningskontrakter med FØR. Forvaltningsavtalene som ivaretar rettighetene er forankret i generalforsamlingsvedtak og i vedtektene til organisasjonene. FØR kan fremlegge ca. 3.000 signerte forvaltningskontrakter for norske rettighetshavere. Alle rettighetshavere har rett til å la sine rettigheter forvalte på denne måten i medhold av norsk rett og EU-direktivene om opphavsrett.

I tråd med at organisasjonene har fullmakt til å forvalte medlemmenes rettigheter, må NRK forholde seg til oss når de skal klarere rettigheter til produksjoner. På samme måte som andre mediehus og strømmetjenester (TV 2, Viaplay, Warner Bros. Discovery, VGTV og Netflix), skal NRK forhandle med og erverve rettigheter fra organisasjonene, mot betaling til organisasjonene for videre fordeling. NRK har tidligere respektert og signert på dette for enkeltavtaler med Norsk filmforbund som kan fremlegges.

NRK har imidlertid over lengre tid hatt en praksis for å presse filmarbeidere og regissører som utfører arbeid for NRK til å signere avtaler som overdrar alle opphavsrettigheter uten ytterligere vederlag utover lønn/honorar (såkalt buy-out). Rettighetshaverne blir utsatt for et utilbørlig press når de skal ha jobb for NRK, og hvor de får valget mellom å inngå kontraktsbrudd med egen organisasjon eller å ikke få jobb. Disse avtalene er i strid med forvaltningskontraktene som medlemmene har inngått med sin kollektive forvaltningsorganisasjon. Vi er kjent med at dette også gjelder andre opphavergrupper og deres forvaltningsorganisasjoner.

De eksklusive forvaltningskontraktene som filmarbeidere og regissører har via FØR, respekteres av øvrige aktører i mediemarkedet. Dermed representerer NRKs praksis en urimelig økonomisk fordel vis-a-vis andre aktører i samme marked. Etter vår oppfatning går NRKs praksis på akkord med konkurranselovgivningen, som uttrykkelig forbyr utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling, jf. konkurranseloven § 11. Slik vi ser det må NRK regnes for å være omfattet av denne bestemmelsen, både fordi NRK har betydelige markedsandeler, og fordi NRK nyter en helt særegen stilling på det norske markedet som følge av at virksomheten er finansiert gjennom statlige midler. I kombinasjon fører disse trekkene ved NRKs virksomhet til at de har stor forhandlingsmakt som ikke påvirkes av forhold utenfra i samme grad som andre kommersielle aktører.

I konkurranselovens § 11 inneholder en liste over former for utnyttelse av dominerende stilling som typisk vil regnes som utilbørlig. I bestemmelsens andre ledd punkt a står det at utilbørlig utnyttelse særlig kan bestå i det å "påtvinge, direkte eller indirekte, urimelige innkjøps- eller utsalgspriser eller andre urimelige forretningsvilkår". Vår oppfatning er at NRK gjør nettopp dette ved å utøve press på våre medlemmer og eksterne produsenter og slik presser gjennom avtaler om "full buyout" av opphavsrettigheter. Det NRK i praksis gjør er å presse ned prisen på rettigheter, til skade for både rettighetshaverne og for konkurransen på markedet.

Praksisen fører til at NRK kan få lavere utgifter i forbindelse med produksjon og tilgjengeliggjøring av opphavsrettslig vernet innhold enn de andre aktørene i markedet, og bidrar til at NRKs stilling styrkes ytterligere. Når resten av markedets aktører forholder seg til opphavsretten og kollektiv forvaltning, mens NRK ikke gjør det, må det være ganske tydelig at det gir NRK en urimelig konkurransemessig fordel.

Under er et sitat fra en standardklausul, som rettighetshavere med forvaltningskontrakt med FØR, tvinges til å akseptere som en "non negotiable" standard fra NRKs juridiske avdeling. Alternativet er å ikke få jobben. Denne ble innført ensidig fra NRK etter brudd i forhandlingene med Norsk filmforbund og er ulovlig/ugyldig fordi den tvinger til side en lovlig inngått eksklusiv forvaltningsavtale.

Utdrag: *Særlig om arbeidstaker som har inngått forvaltningskontrakt med Norsk filmforbund (NFF/FØR)*
Dersom arbeidstaker har inngått en avtale (forvaltningskontrakt) med NFF/FØR for sine opphavsrettigheter, er partene enige om at avtalen ikke begrenser NRKs rett til å disponere over arbeidstakerens arbeidsresultater og opphavsrettigheter i kraft av dette ansettelsesforholdet og kapittel

15 i NRKs tariffavtaler. Arbeidstaker plikter å informere NFF om at arbeidstaker selv vil forvalte de rettighetene som er nødvendig for å oppfylle denne arbeidsavtalen. Arbeidstaker er kjent med at lønnen etter denne arbeidsavtalen inkluderer vederlag for overføring av rettighetene. For å unngå dobbel betaling for overføring av rettighetene er arbeidstaker, eller NFF/F©R på vegne av arbeidstaker, ikke berettiget til ytterligere vederlag for rettighetsoverdragelsen utover det som er inkludert i lønnen.

2. Krav om høy investeringsandel og inntektsdeling i programmer bestilt fra uavhengige produksjonsselskaper

Vi anmoder også Medietilsynet om å se nærmere på NRKs krav til investeringsandel og inntektsdeling i produksjoner NRK bestiller fra det uavhengige produksjonsmiljøet.

NRK er i henhold til NRK-plakaten § 36 forpliktet til å: *legge ut minst 40 pst. i gjennomsnitt for de siste tre årene av det frie programbudsjettet for TV til eksterne produsenter.*

Det innebærer at NRK skal bidra til et **levedyktig uavhengig produksjonsmiljø** for å ivareta NRK-plakatens forpliktelser. Det er imidlertid en åpenbar ubalanse i forhandlingsstyrken mellom NRK og aktørene i det eksterne produksjonsmiljøet, som vi opplever at NRK utnytter på en utilbørlig måte, blant annet ved å diktere avtalevilkårene. Dette bidrar til å svekke – snarere enn å fremme – en levedyktig, uavhengig produksjonsbransje.

Når NRK betaler for eksterne produksjoner, deles betaling til produksjonsselskapet, i en andel til rettighetskjøp og en andel som står som NRKs investering. Sistnevnte, altså investeringen, krever NRK tilbakebetalt, gjennom de inntekter produksjonen generer, f.eks. ved videresalg. Rettighetskjøpet tilfaller derimot produsenten som bruker disse midlene til å klarere rettigheter.

NRK påvirker ofte balansen mellom investering og rettighetskjøp i produksjonskontrakter i egen favør med over 50% investeringsandel. I noen tilfeller krever NRK opp til 90% investeringsandel. NRK presser dermed rettighetsbetalingen til produksjonsselskapene til det minimale og derigjennom indirekte til rettighetshavere som ikke får royalties fordi NRK først skal ha 50% + av alle inntekter produksjonen genererer.

Hvorfor skal NRK som allerede er fullfinansiert over statsbudsjettet få tilbake penger fra uavhengige produsenter? Disse midlene er tross alt øremerket å gå til TV-produksjon.- I henhold til Plakaten § 36 skal 40% av programbudsjettet legges ut til eksterne produsenter.

Dersom NRK overhode har anledning til å kreve en investeringsandel i eksterne produksjoner tilbakebetalt, mener vi at produksjonen ikke kan medregnes som en utlagt ekstern produksjon i henhold til regelen om 40-pst. i plakaten § 36. Det er videre en forutsetning at vederlag for rettighetskjøp/lisensperiode og andel investering skal være rimelig fordelt og følge markedsvilkår.

Storbritannia har gjort en lovendring i deres The Communications Act som pålegger BBC og de andre allmennkringkasterne å forhandle «terms of trade» med produsentforeningen i Storbritannia. Resultatet er at BBC og allmennkringkasterne har inngått avtaler som bl.a. regulerer at kringkasterne kun erverver en visningsrett på mellom tre til fem år og bare i Storbritannia.

Som allmennkringkaster finansiert av det norske folk over skatteseddelen har NRK et særskilt ansvar for å opptre ryddig, redelig og etisk. Vi ber derfor om at Medietilsynet gjør en nærmere utredning av konsekvensene som NRKs praksis har for konkurransen på markedet og hvorvidt NRK her opererer i strid med åndsverkloven (1) og kringkastingsloven (2).

Vi ser det som naturlig at Medietilsynet tar tak i disse problemstillingene i tilknytning til utredningsarbeidet som er bestilt av Kulturdepartementet.

Med vennlig hilsen,

Elisabeth O. Sjaastad
Forbundsleder
Norsk filmforbund

Leiv Igor Devold
Forbundsleder
Norske Filmregissører